

УДК (075)378.016:640.4

Кашинська О. Є.

ФОРМИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В НАВЧАЛЬНО-НАОЧНОМУ ПОСІБНИКУ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

А Виділені поширені форми візуалізації навчальної інформації та наведено приклади їхнього використання в навчально-наочному посібнику для підготовки фахівців готельно-ресторанної справи. Визначені методичні функції цього посібника, розглянуто структуру. Зазначено, що вибір відповідної форми візуалізації навчального матеріалу в даному посібнику залежав від змісту та специфіки фахової дисципліни «Організація готельного господарства».

Ключові слова: візуалізація; форми візуалізації; структурно-логічна схема; таблиця; ментальна карта; фрейм; фахова дисципліна; компетентність

Актуальність проблеми. Збільшення інформаційно-го навантаження в сучасному світі вимагає від викладачів закладів вищої освіти спеціальної підготовки навчального матеріалу перед її пред'явленням студентам. Тому необхідно активно впроваджувати спеціальні технології, що дозволяють вирішувати проблеми компонування знань та їх оперативного використання. Найбільшою мірою цю проблему здатна вирішити технологія візуалізації навчальної інформації, в основі якої лежать різні ефективні способи оброблення та компонування інформації, що дозволяють її представляти в стислому вигляді.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи візуалізації навчальної інформації відображено в працях І. В. Андрощук, Л. І. Білоусової, А. О. Вербицького, Н. В. Житеньова, З. І. Калмикової та ін. Значна кількість психолого-педагогічних досліджень спрямована на визначення особливостей застосування візуалізації в навчальному процесі (С. В. Арюткін, Г. В. Брянцева, С. А. Герасимова, М. Г. Друшляк, Е. О. Макарова, Є. В. Полякова, А. Г. Рапуто, О. С. Роді, О. В. Семеніхіна, Д. М. Шеховцова, А. О. Юрченко та ін.).

Розроблено методичний посібник (Л. Л. Бутенко, О. Г. Ігнатюк, В. М. Швирка), у якому охарактеризовані основні форми та методи візуалізації навчальної інформації, наведені вимоги до складання структурно-логічних схем, таблиць, опорних конспектів і навчальних презентацій.

Проте, аналіз останніх публікацій дає змогу стверджувати, що наразі відсутній досвід упровадження візуалізації навчального матеріалу до підготовки фахівців готельно-ресторанної справи з метою стимулювання їхньої навчально-пізнавальної діяльності під час вивчення фахових

дисциплін, а форми візуалізації навчального матеріалу у навчально-наочних посібниках не розглядалися та не були предметом спеціальних досліджень. Це зумовило вибір теми статті, мета якої розглянути форми візуалізації навчальної інформації в навчально-наочному посібнику для підготовки фахівців готельно-ресторанної справи.

Викладення основного матеріалу дослідження. У підготовці фахівців готельно-ресторанної справи визначну роль має фахова дисципліна «Організація готельного господарства» з циклу професійної та практичної підготовки, у процесі вивчення якої в студентів формуються професійно-орієнтовані знання, практичні вміння та навички стосовно професійної діяльності в галузі готельного господарства. Вивчення та засвоєння цієї дисципліни підкріплено наявністю значної кількості різноманітних підручників, навчальних посібників та інших інформаційних джерел, у яких належним чином висвітлюються теоретичні положення та практичні аспекти функціонування готельного господарства (С. І. Байлік, О. М. Головка, Г. Я. Круль, М. П. Мальська, Т. Г. Сокол та ін.), спрямовані на оволодіння дисципліною «Організація готельного господарства» та засвоєння студентами теоретичних і практичних основ організації функціонування підприємства готельного господарства на ринку, сприйнятті ними готельного господарства як невід'ємної частини сфери туризму України, яка набуває все більшого значення в економічному житті країни.

Загалом, вищезазначена дисципліна охоплює великий обсяг матеріалу, який потрібно не тільки опрацювати, але й усвідомити та надалі ефективно використовувати в професійній діяльності. Тому спробуємо систематизува-

ти інформацію та подати головні її положення в стислому, структурованому та схематичному вигляді, що дасть змогу студентам сформувати систему знань і вмінь із організації діяльності готельного підприємства, технологічного процесу обслуговування туристів у готелях, організації готельного сервісу швидко та наочно.

На основі аналізу та систематизації актуальної інформації з підручників, фахових періодичних видань, мережі Інтернет було розроблено навчально-наочний посібник «Організація готельного господарства в схемах і таблицях» для студентів спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» денної та заочної форм навчання.

Навчально-наочний посібник – навчальне образотворче видання матеріалів, які містять ілюстративно-наочні матеріали, що сприяють вивченню і викладанню дисципліни, засвоєнню її змісту [4].

Даний різновид посібника для освітнього процесу виконує такі методичні функції: дозволяє ефективніше використовувати час проведення лекційних, семінарських/практичних та індивідуальних занять (основні положення навчального матеріалу представлені в стислому, структурованому вигляді та їх не потрібно додатково записувати, що збільшує час на вивчення іншого важливого матеріалу); оптимізувати самостійну роботу студентів (у них є наочний приклад створення опорних, структурно-логічних схем, таблиць); стимулює й активізує розумову діяльність студентів (завдання для індивідуальної та самостійної роботи передбачають опрацювання додаткової інформації та представлення основних її положень у наочному вигляді); створює умови для управління освітнім процесом із боку викладача.

Структура навчально-наочного посібника аналогічна структурі робочої програми з дисципліни «Організація готельного господарства» для студентів 1 курсу та, відповідно до рекомендацій до підготовки та видання навчальної літератури, має такі складові [2, с. 12–17]:

- зміст (назви розділів у точній відповідності до затвердженої навчальної програми);
- вступ (передмова) – яку частину навчальної дисципліни розкриває посібник, які теми повністю, які – частково;
- основний текст;
- питання для самоконтролю;
- обов'язкові та додаткові задачі, приклади;
- довідково-інформаційні дані для розв'язання задач (таблиці, схеми тощо);
- апарат для орієнтації в матеріалах книги (покажчики, списки);
- список основної та додаткової літератури.

Навчально-наочний посібник являє собою комплекс теоретичного матеріалу, що охоплює основні теми дисципліни «Організація готельного господарства»: від історії створення перших засобів розміщення до сучасних готельних комплексів; від нормативно-правового регулювання готельної індустрії до сучасних підходів до класифікації підприємств готельного господарства в світі та в Україні; від

формування предметно-просторового середовища готелю до організації його інтер'єру.

Теми вміщують нову статистичну інформацію, зокрема й описи останніх тенденцій у розвитку готельної справи, зміни в нормативно-правовому регулюванні готельної індустрії тощо.

Використання візуалізації разом із лекційним матеріалом дозволяє не лише структурувати матеріал, а й викладати його ієрархічно, зі збереженням усіх взаємозв'язків і допомагає студентам на всіх етапах розумової діяльності зосередити увагу на основних термінах, моментах, фактах; сприяє кращому засвоєнню даної інформації та формуванню інтегральної, загальних і спеціальних (фахових) компетентностей. Це і є основна мета даного навчального посібника.

Поширеними формами візуалізації навчальної інформації є [1, с. 64–65]:

- опорний конспект (лист опорних сигналів) – короткий умовний конспект, який являє собою наочну конструкцію, що замінює систему фактів, понять, ідей як взаємопов'язаних елементів цілої частини навчального матеріалу;
- структурно-логічні схеми (блок-схеми, граф-схеми, логічні ланцюги (послідовність процесів), логічні ланцюги з установленням зворотних зв'язків, циклічні схеми, схеми «частина – ціле», радіальні схеми, кластер та багато інших [5, с. 14–30]);
- таблиця – це графічна форма представлення кількісних показників або текстового матеріалу у максимально лаконічній, ущільненій формі;
- фрейм – в початковому тлумаченні – «структури даних для представлення стереотипної ситуації зорового сприймання»;
- логіко-смілова модель – дозволяє одночасно побачити всю тему в цілому і кожен її елемент окремо; здійснити порівняльну характеристику двох явищ, подій, встановити причинно-наслідковий зв'язок, виявити основну проблему і знайти її рішення;
- карта пам'яті (ментальна-карта) – графічне вираження процесів багатомірного мислення, зручна техніка для представлення процесу мислення або структурування інформації [1, с. 65].

Розглянемо детальніше форми візуалізації навчальної інформації, що були використані в навчально-наочному посібнику «Організація готельного господарства в схемах і таблицях».

Основу даного посібника склали структурно-логічні схеми різних типів (циклічні схеми, схеми «частина – ціле», радіальні схеми, кластер, діаграми Венна, схеми класифікації, складно структуровані схеми тощо), які, по-перше, дозволяють викладачам варіювати способами подачі навчального матеріалу, по-друге, студентам обирати зручнішу структурно-логічну схему для запам'ятовування й асиміляції отриманих знань. Приклад схеми за типом «Класифікація» та складно структурованої схеми подано на *рис. 1 і 2*.

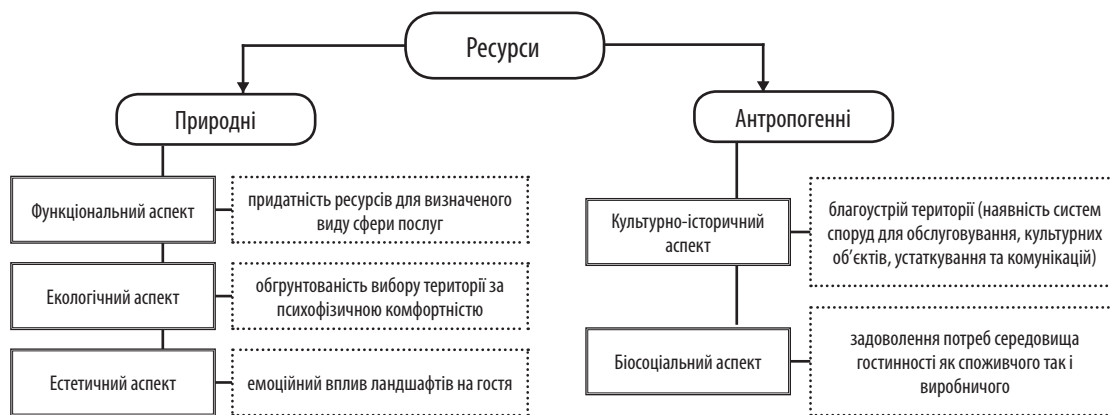

Рис. 1. Зразок схеми за типом «Класифікація» до теми «Ресурси гостинності»

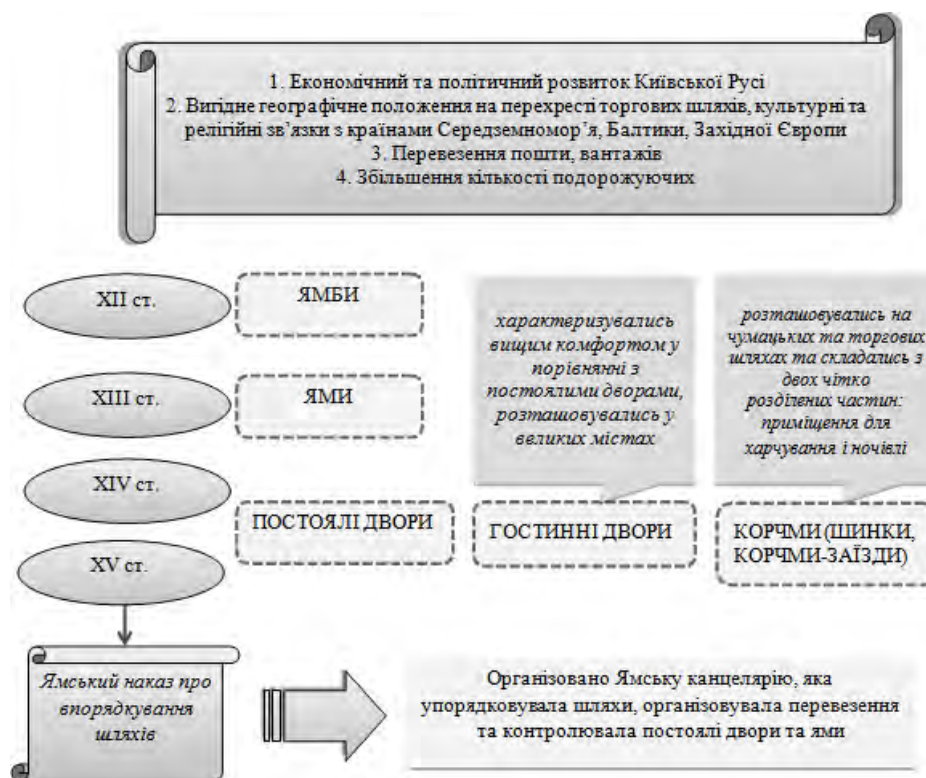

Рис. 2. Зразок структурно-логічної схеми, що відображає зв'язок причин, подій і наслідків до теми «Історія розвитку готельного господарства України»

Іншою формою візуалізації навчальної інформації в посібнику є таблиці, які використовувались нами для наочності представлення інформації, спрощення сприйняття смис-

лової частини тексту, здійснення порівняння та групування двох і більше об'єктів. Приклад такої форми візуалізації інформації представлено в табл. 1:

Таблиця 1

Кількість готелів за регіонами

Місце в рейтингу	Регіон	Кількість готелів у % співвідношенні до світового готельного фонду
1	Європа	45%
2	Америка	30%
3	Азія	14%
4	Африка	3%
5	Австралія й Океанія	3%

Наступною формою візуалізації навчальної інформації в посібнику виступає ментальна карта, що сприяє фіксації не тільки вже наявної інформації, а й розвивати думку, візуалізувати мислення; допомагає аналізу, структуруванню даних.

Володіння навиком використання ментальних карт дозволяє ефективніше запам'ятовувати й обробляти інформацію [3, с. 73] (рис. 3):

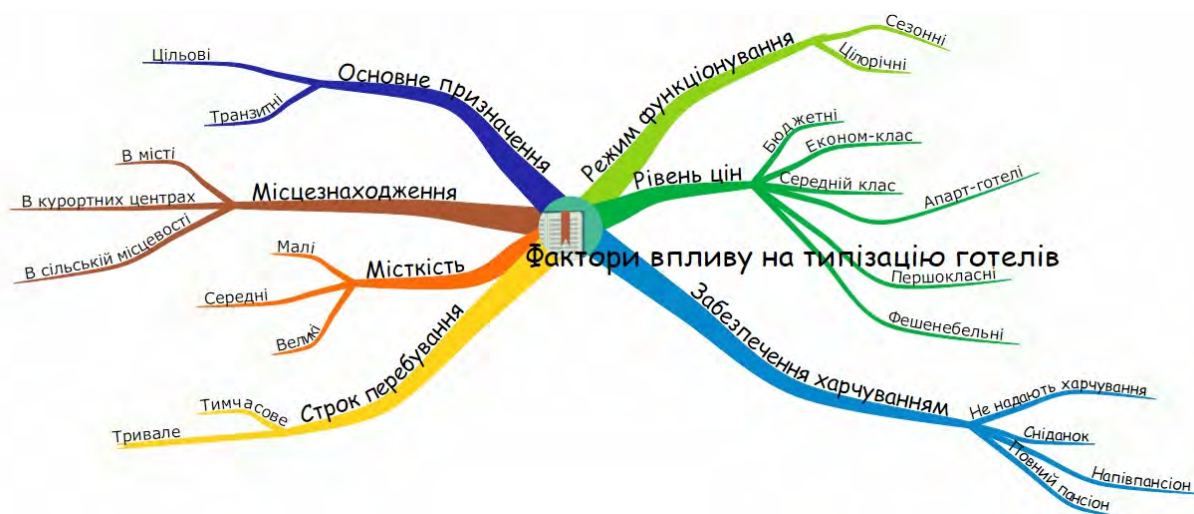

Рис. 3. Зразок ментальної карти до теми «Фактори, що впливають на типізацію готельного господарства»

Візуалізація в навчальному посібнику використовується не тільки для представлення тем для лекцій, але й для перевірки ступеня засвоєння матеріалу як студентами самостійно, так і самим викладачем під час поточного та підсумкового контролю. Із цією метою були розроблені завдання ознайомчо-орієнтовного та продуктивно-синтетичного рівнів; термінологічний словник (госларій) основних понять.

Ознайомчо-орієнтовний рівень передбачає тестові завдання закритої форми (альтернативні тестові завдання (з варіантами відповідей «так» або «ні»); тестові завдання з множинним вибором (з простим множинним вибором, з

множинними відповідями, з множинним вибором за принципом класифікації, завдання, побудовані за принципом відновлення відповідної частини або послідовності).

Завдання продуктивно-синтетичного рівня – це тестові завдання відкритого типу (дати визначення понять); завдання відкритої форми з перерахуванням вимог, елементів, факторів (здійснити ранжування, доповнити речення, заповнити схему, таблицю тощо). Більшість даних завдань передбачають використання таких форм візуалізації, як: структурно-логічні схеми та таблиці. Приклад подібних завдань представлено на рис. 4.

Назвіть архітектурні форми готелів у залежності від характеру природного ландшафту:

Архітектурні форми готелів у залежності від характеру природного ландшафту	Приклади готелів
1.	
2.	
3.	

Рис. 4. Зразок завдання продуктивно-синтетичного рівня для перевірки ступеня засвоєння матеріалу за темою «Архітектура в готельному господарстві»

Усі завдання складені з метою поглиблення та закріплення знань із дисципліни «Організація готельного господарства»; на розширення світогляду студентів, підвищення інтересу до творчої дослідницької діяльності під час вивчення готельного господарства; формування спеціальних (фахових, предметних) компетентностей майбутніх фахівців.

Варто зауважити, що візуалізація навчального матеріалу завжди полегшує реальну складність інформації, але водночас спрощує її сприйняття та розуміння. Тому, щоб мати комплексне уявлення про тему, після кожної з них наведено список використаних і рекомендованих джерел, додаткова робота з якими дозволить ґрунтовно та всебічно засвоїти сутність матеріалу.

Висновки. Отже, при використанні навчально-наочного посібника «Організація готельного господарства в схемах і таблицях» під час вивчення відповідної фахової дисципліни дотримуються всі основні дидактичні принципи: свідомість і пізнавальна активність; наочність; системність і послідовність; науковість і доступність; зв'язок теорії з практикою, а у підсумку – міцність отриманих знань, володіння основними методами, способами і засобами отримання, зберігання, переробки і використання технологічної інформації в професійній діяльності. Вибір відповідної форми візуалізації навчальної інформації в навчально-наочному посібнику залежить від змісту та специфіки дисципліни.

Перспективу подальшого наукового пошуку пов'язуємо з розробленням навчально-методичного забезпечення фахових дисциплін для підготовки спеціалістів готельно-ресторанної справи з використанням інформаційно-комунікаційних технологій візуалізації навчального матеріалу.

Кашинская Е. Е. Формы визуализации учебной информации в учебно-наглядном пособии для подготовки специалистов гостинично-ресторанного дела.

А Выделены распространённые формы визуализации учебной информации и приведены примеры их использования в учебно-наглядном пособии для подготовки специалистов гостинично-ресторанного дела. Определены методические функции этого пособия, рассмотрена структура. Отмечено, что выбор соответствующей формы визуализации учебного материала в данном пособии зависит от содержания и специфики профессиональной дисциплины «Организация гостиничного хозяйства».

Ключевые слова: визуализация; формы визуализации; структурно-логическая схема; таблица; ментальная карта; фрейм; профессиональная дисциплина; компетентность

Kashynska O. Ye. The Forms of Visualization of Teaching Information in the Illustrated Study Guide for Preparation of the Specialists of the Hotel and Restaurant Business.

S The article deals with the forms of visualization of teaching information, which are used in the illustrated study guide for preparation of the specialists of the hotel and restaurant business describes methodic functions of this guide and its structure. It is mentioned, that the choice of the appropriate form of visualization of the teaching material in this guide depended on the content and specificity of the discipline «Organization of the hotel industry».

Key words: visualization; forms of visualization; structural-logical scheme; table; mental card; frame; professional discipline; competence

Список використаних джерел

1. Андрощук І. В. Візуалізація навчальної інформації під час викладання дисципліни «Педагогічна майстерність». Психолого-педагогічні проблеми сільської школи / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2011. Вип. 37. С. 62–70.
2. Загальні вимоги до змісту та оформлення навчальних посібників та навчально-методичної літератури: методичні рекомендації для викладачів на основі чинних нормативних документів / [уклад. Л. О. Котлова]; Житомир, 2014. 56 с.
3. Машкіна В. В. Використання ментальних карт як інноваційних засобів викладання географії. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: зб. наук. праць. Харків, 2012. Вип. 16. С. 72–76.
4. Рекомендації до підготовки та видання навчальної літератури. URL: <http://vpu25.km.ua/pdf/Metodkabinet2/21.pdf>.
5. Структурно-логічні схеми. Таблиці. Опорні конспекти. Есе. Навчальні презентації: рекомендації до складання: метод. посіб. для студ. / уклад.: Л. Л. Бутенко, О. Г. Ігнатів, В. М. Швірка. Старобільськ, 2015. 112 с.

*Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 02.03.2018*